

УДК 338.24

Н. І. Познякова,
здобувач кафедри аудиту та економічного аналізу
Національного університету
державної податкової служби України

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ СВІТЛИМИ НАФТОПРОДУКТАМИ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються основні цілі державної регуляторної політики в Україні та напрями їх реалізації у сфері торгівлі світлими нафтопродуктами в сучасних умовах господарювання і міжнародного досвіду.

Ключові слова: державне регулювання економіки, регуляторна політика, енергетична безпека, торгівля, світлі нафтопродукти.

Н. И. Познякова

НАПРАВЛЕНИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ЦЕЛЕЙ
РЕГУЛЯТОРНОЙ ПОЛИТИКИ В СФЕРЕ
ТОРГОВЛИ СВЕТЛЫМИ НЕФТЕПРОДУКТАМИ
В УКРАИНЕ

В статье исследуются основные цели государственной регуляторной политики в Украине и направления их реализации в сфере торговли светлыми нефтепродуктами в современных условиях хозяйствования и международного опыта.

Ключевые слова: государственное регулирование экономики, регуляторная политика, энергетическая безопасность, торговля, светлые нефтепродукты.

N. I. Poznyakova

DIRECTIONS OF THE REGULATORY POLICY
OBJECTIVES REALIZATION IN THE SPHERE OF
LIGHT PETROLEUM TRADE IN UKRAINE

The article explores the major objectives of regulatory policy in Ukraine and ways of their implementation in light oil trade in the modern business environment and international experience.

Key words: government regulation of the economics, regulatory policy, energy security, trade, light oil.

Постановка проблеми. Усі реформи в суспільстві, і в економіці зокрема, є лише засобом для досягнення національних цілей розвитку [1, с. 41]. При цьому успіх реформ в економічній та соціальній сферах можливий у взаємодії і тісному співробітництві держави з громадянським суспільством. Реальна сила держави як суспільного інституту, як слушно зазначає В. М. Геєць, залежить від його підтримки громадянським суспільством, від того, наскільки адекватно вона відображає пануючі суспільні ідеї та пріоритети [1, с. 56].

Одними із основних засад сучасної внутрішньої політики України у сфері формування інститутів громадянського суспільства та розвитку економіки є, наприклад: 1) проведення регулярних консультацій з громадськістю з важливих питань життя суспільства і держави; 2) підвищення ефективності функціонування внутрішнього ринку та вдосконалення механізмів державного регулювання [2].

Складність системи економічних відносин, зокрема в регуляторній сфері, визначає й певні особливі підходи економічних, юридичних, управлінських та інших наук до вирішення проблем діяльності держави. Хаотичність і безсистемність державно-регуляторної діяльності в галузі торгівлі світлими нафтопродуктами свідчить про необхідність розкриття та реалізації основних системоутворюючих орієнтирів (цілей) регуляторної політики в Україні, виходячи із національного

стану її впровадження та міжнародного досвіду реалізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження загальних питань економічної теорії здійснювали у своїх роботах такі вітчизняні вчені-економісти, як В. Д. Базилевич, В. М. Геєць, А. С. Гальчинський, Л. Г. Руденко, Л. Л. Тарангул та ін. Ключові проблеми державної регуляторної політики розкриваються в наукових працях З. С. Варналія, Л. І. Дідківської, Б. Є. Кваснюка, І. М. Копченка, О. В. Літвінова, В. І. Ляшенка, Г. П. Ляшенко, Л. С. Головка, І. О. Горленко, Л. П. Гацької, О. М. Іщенко, О. Х. Юлдашева та ін. У сфері загальних проблем організації торговельних відносин і товарного обігу слід відзначити роботи В. В. Апопії, І. П. Міщука, В. М. Ребицького, С. І. Рудницького, Ю. М. Хом'яка та ін.; у сфері виробництва і торгівлі нафтопродуктів – В. Вербицького, М. Г. Земляного, А. І. Шевцова та ін.

Невирішені частини загальної проблеми. Віддаючи належне напрацюванням українських економістів у сфері енергетичної безпеки та розвитку енергетичних ринків, необхідно зазначити, що ринок світлих нафтопродуктів залишається малодослідженим в аспекті державного регуляторного впливу на сучасному етапі соціально-економічного розвитку. Аналітичні огляди експертів, які здійснюють моніторинг нестабільної ситуації на енергетичних ринках, висвітлюють лише окремі аспекти функціонування ринку світлих нафтопро-

дуктів. Наразі відсутні науково обґрунтовані пропозиції щодо системного вирішення проблем у галузі.

Мета статті: дослідити основні напрями реалізації державної регуляторної політики в галузі торгівлі світлим нафтопродуктами в умовах сучасної економічної політики в Україні та з урахуванням міжнародного досвіду.

Основні результати дослідження. Міжнародний досвід державного регулювання економічних відносин Європейського Союзу сформував певне розуміння сутності процесів, що відбуваються у сфері регуляторної діяльності. Європейська сутність регуляторної політики (*Regulatory Policy*) полягає в тому, що вона накладає обмеження на поведінку індивідів і груп, зменшує свободу дії тих, на кого спрямований її регулятивний вплив. З цього погляду регуляторна політика відрізняється від розподільної,¹ яка збільшує свободу дії особи чи групи. Водночас регуляторна реформа (*Regulatory Reform*), за європейським розумінням, є зменшенням регуляторного навантаження й бюрократичних перепон у діяльності сектору завдяки спрощенню нормативних регуляторних актів та адміністративних процедур. Регуляторна реформа є одним із найважливіших політичних пріоритетів урядів більшості країн світу, що спрямований на покращання інституціонального і правового середовища функціонування економіки. З огляду на це основною метою проведення регуляторної реформи в ЄС Європейська Комісія визначила підвищення глобальної конкурентоспроможності європейської економіки й у 2003 р. запровадила загальну методику Оцінки регуляторного впливу (OPV) та План дій щодо регуляторної реформи [3].

Серед найбільш загальних цілей державної регуляторної політики науковці виділяють такі: гарантування національної безпеки й економічної незалежності країни; формування у ній високопродуктивної ринкової економіки соціального спрямування, громадянського суспільства; зростання національного багатства, гармонізація інтересів держави, регіонів, суб'єктів господарювання; активізація вітчизняних інвестицій в основний капітал; стійкість національної фінансової системи; реалізація основних принципів соціально-економічного розвитку [5, с. 50].

Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 1.07.2010 р. № 2411-VI цілі регуляторної політики в Україні чітко не визначені. Однак у цьому документі перелічено напрями державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності, а саме:

- вдосконалення правового регулювання господарських відносин;
- вдосконалення адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання;
- недопущення прийняття економічно недоцільних і неефективних регуляторних актів;
- зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, яка здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України.

¹ Розподільна функція держави пов'язана, з одного боку, із досягненням більш справедливого розподілу доходів у суспільстві, а з другого – з більш ефективним розміщенням ресурсів у ринковій економіці [4, с. 229].

У положеннях Концепції удосконалення державного регулювання господарської діяльності, схваленої Указом Президента України від 3.09.2007 року № 816/2007, пріоритетними напрямками вдосконалення державного регулювання господарської діяльності визначено:

- усунення необґрунтованих підстав для здійснення заходів державного нагляду (контролю) органами державної влади та органами місцевого самоврядування;
- спрощення дозвільної системи і мінімізація видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню;
- залучення неприбуткових об'єднань підприємців до формування основних засад державної регуляторної політики;
- недопущення політизації діяльності регуляторних органів;
- удосконалення системи оподаткування, зокрема, шляхом скорочення кількості видів податків, зборів, спрощення їх адміністрування, реформування законодавства з питань оподаткування податком на додану вартість;
- усунення технічних бар'єрів під час здійснення окремих видів господарської діяльності;
- підвищення статусу уповноваженого органу у сфері державної регуляторної політики та підприємництва;
- збільшення фінансово-кредитної підтримки для стимулювання розвитку підприємництва;
- недопущення неправомірного втручання державних органів та органів місцевого самоврядування у діяльність суб'єктів господарювання.

Учені-економісти Л. І. Дідківська і Л. С. Головка визначають такі основні цілі державного регулювання економіки:

- раціональне використання ресурсів і досягнення макроекономічної ефективності;
- забезпечення стабільного розвитку національної економіки;
- забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світовому ринку;
- реалізація соціальних цілей розвитку суспільства [6, с. 466].

Регулювання господарської діяльності сьогодні об'єктивно зумовлене цілями економічної політики держави і насамперед поступовим переходом відносин до ринкової економіки, підпорядкуванням суспільного виробництва потребам та інтересам людей, створенням умов для вільної творчої праці, підвищенням престижу підприємництва, необхідністю забезпечення високої ефективності виробництва, діяльності підприємницьких структур і суб'єктів бізнесу та створення умов для стабільного економічного зростання [7, с. 177–178].

У сучасній світовій структурі розподілу праці й виробництва нафтопродукти відіграють провідну роль у розвитку економіки. Світлі (автомобільний бензин, дизельне паливо) та темні (мазути паливні, мастила) нафтопродукти формують основний асортимент ринку, а ціни на них визначають економічну і соціальну політику розвинених держав світу.

Прогнози ринку нафтопродуктів залежать від світових цін на нафту, проте перспектива і динаміка зміни цін на світлі нафтопродукти в кожній конкретній

країні залежать не лише від цінової політики торговельних підприємств, а й значною мірою – від державної регуляторної політики.

Аналіз динаміки внутрішнього товарного виробництва світлич нафтопродуктів в Україні у період 2004–2008 рр. свідчить про значне зниження його показників. Наприклад, виробництво бензинів моторних зменшилося на 1,8 млн. т, або на 36%; палива дизельного відповідно – на 2,6 млн. т, або на 41% [8, с. 126]. Водночас, за результатами промислово-виробничої діяльності у 2009 році, в Україні виявлена тенденція щодо зростання виробництва бензину моторного (із вмістом свинцю 0,013 г/л і менше) та дизельного палива для автомобільного і залізничного транспорту на 276 тис. т порівняно з аналогічним періодом 2008 року (3 257 і 3 909 тис. т відповідно) [9, с. 17].

Роздрібний продаж населенню через автозаправні станції бензину моторного та газойлів палива дизельного у 2009 р. становив 443 тис. т (294,5 і 148,3 тис. т відповідно) [9, с. 27]. Обсяг продажу зазначених видів нафтопродуктів підприємствами оптової торгівлі в Україні дорівнював у 2006 р. 25,2 млн. т на суму 85,8 млрд. грн, у 2007-му – 30 млн. т (110,7 млрд. грн.), у 2008 р. – 27,1 млн. т (146 млрд. грн.) [10, с. 51–52]. Наведені статистичні дані свідчать про те, що обсяг продажу зазначених вище видів нафтопродуктів підприємствами оптової торгівлі в Україні за період 2006–2008 рр. істотно не змінювався. Проте через недосконале державне регулювання, інфляційні процеси й цінові диспропорції грошовий обіг реалізації нафтопродуктів значно збільшився – на 41,2%, або на 62,2 млрд. грн.

Стан світового ринку нафти та нафтопродуктів і пов'язані з ним неконтрольовані процеси ціноутворення, недосконалість податкових інструментів державного регулювання виробничої та торговельної діяльності негативно впливають на рівень життя громадян і діяльність суб'єктів господарювання в нашій країні.

У 2008 р. імпорт нафтопродуктів в Україну перевищував експорт на \$18,6 млрд., або на 81,6% [11, с. 28, 36]. На початку 2010 р. порівняно із 2008 р. загальна тенденція переважання імпорту над експортом у номенклатурі товарів «нафта та продукти її перегонки» збереглася на рівні 13% [9, с. 55].

Зазначені тенденції функціонування галузі свідчать про вади макроекономічного регулювання України у 1991–2000 рр., коли зовнішні економічні стимули відігравали більшу роль, ніж внутрішні національні стимули [12, с. 19].

Український енергетичний ринок перебуває на стадії реформування й розвитку, як і економічна система країни в цілому. Галузь торгівлі світлич нафтопродуктами займає особливе місце, оскільки структура споживання продуктів переробки нафти є значною в загальному обсязі енергетичних ресурсів. Наприклад, частка споживання світлич нафтопродуктів в Україні (бензини моторні, дизельне паливо) у загальній структурі умовного палива у 2008 р. становила приблизно 11,2 млн. т, або 6%. Структура споживання бензинів моторних в Україні у 2008 р. порівняно, наприклад, із 2003 р. збільшилася на 1,3%, дизельного палива – на 1,0%. У 2008 р. практично 100% бензинів моторних і 94,7% дизельного палива спожито [8, с. 100–103]. Фактором, що стимулює прогресивний розвиток ринку світлич нафтопродуктів в Україні, залишається тен-

денція значного збільшення легкових автомобілів у приватній власності – станом на 2008 р. порівняно із 1990 р. їх кількість зросла на 2,8 млн. шт., або на 53,7% [8, с. 244].

Узагальнення експертних досліджень свідчить про існування таких основних організаційно-економічних проблем розвитку ринку нафтопродуктів в Україні:

- несприятливі умови для надходження інвестицій;
- неефективна система державного регулювання діяльності суб'єктів ринку;
- недосконалість механізмів ціно- та тарифоутворення;
- недотримання екологічних норм і стандартів у нафтопереробній галузі;
- невідповідність чинного законодавства європейським нормам [13].

У зазначених соціально-політичних та економічних умовах розвиток і забезпечення стабільного функціонування галузі торгівлі нафтопродуктами та розв'язання її проблем вимагає від державних органів влади формування і реалізації оптимального та збалансованого механізму економічних, адміністративних і правових методів, стимулів та важелів регулювання.

У зв'язку із коливаннями світових економічних криз 1998-го, 2008–2009 років, що дестабілізували функціонування економіки України, регуляторними органами в галузі торгівлі світлич нафтопродуктами було запроваджено ряд організаційно-правових заходів щодо реалізації цілей регуляторної політики. Розгляньмо деякі з них.

У межах комплексного плану заходів Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) щодо забезпечення фінансової стабілізації підприємств паливно-енергетичного комплексу, затвердженого Розпорядженням КМУ від 28.05.2005 р. № 167-р (із змінами та доповненнями), ще у 2005 р. мало бути розроблено, подано й розглянуто Верховною Радою України проект закону, спрямованого на впорядкування економічних і правових відносин, пов'язаних із визначенням засад державного регулювання у сфері виробництва та реалізації нафтопродуктів, зокрема у частині ліцензування діяльності з їх виробництва і реалізації, визначення повноважень органу регулювання та інших органів державної влади (п. 7.12).

Ліцензування виробництва й реалізації бензинів і дизельного пального мало за мету уникнення проблем із контролем якості [14], а також дотримання одного із принципів ліцензування – захисту прав, законних інтересів, життя та здоров'я громадян, збереження навколишнього природного середовища, забезпечення економічної безпеки держави. Але закон про запровадження ліцензування й державного регулювання у сфері виробництва та реалізації нафтопродуктів не було прийнято. Проект Закону України «Про державне регулювання експорту, імпорту, оптової, роздрібної торгівлі нафтопродуктами» розглядався Верховною Радою України у 1999 році, але був відхилений у зв'язку з виданням Указу Президента України від 11 червня 1999 р. № 639/99 із відповідною назвою [15].

Згідно із Законом України «Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік» від 20.05.2010 р. № 2278-VI у найближчій перспективі передбачено створення нормативно-правових засад для підвищення ефективності державного регулю-

вання у сфері внутрішньої торгівлі, зокрема завдяки розробці та ухваленню закону про внутрішню торгівлю.

Наразі розроблено і прийнято лише концепцію проекту Закону України «Про внутрішню торгівлю», де визначено правові та організаційні засади провадження торговельної діяльності, основи її державного регулювання, механізм реалізації державної політики у сфері внутрішньої торгівлі [16].

У межах термінових антикризових заходів у 2010 році щодо оздоровлення державних фінансів й оптимізації фіскального навантаження на реальний сектор економіки в галузі торгівлі світлими нафтопродуктами регуляторним органам державної влади, згідно із положеннями Закону України «Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік» від 20.05.2010 р. № 2278-VI, були визначені для реалізації такі завдання:

- у проекті Податкового кодексу України передбачити встановлення ставок акцизного збору на компоненти бензинів на рівні ставок на бензини;
- визначити плату за торговий патент у відсотках від мінімальної заробітної плати з одночасним запровадженням для пунктів продажу нафтопродуктів плати за торговий патент на кожний пістолет паливороздавальних колонок.

Наукові дослідження у сфері забезпечення енергетичної безпеки України свідчать про необхідність створення внутрішніх умов її реалізації шляхом удосконалення регуляторної політики, керуючись європейськими принципами формування енергоринків, прозорості інформації, використання нетрадиційних джерел енергії, екологічності [17, с. 540–541].

Таким чином, на підставі зазначеного вище можна зробити такі **висновки**:

1. Сучасний стан ринку світлих нафтопродуктів в Україні є нестабільним і потребує системного державного регулювання. Основні напрями регуляторної політики в галузі торгівлі світлими нафтопродуктами нині не реалізовані. Головною причиною недосконалого стану є відсутність розробленої концепції оптимального державно-регуляторного впливу в галузі, яка б узгоджувалася із сучасними пріоритетними напрямами державної економічної політики та принципами міжнародної організації регуляторної діяльності.

2. Одним із основних напрямів державної політики щодо забезпечення сталого соціально-економічного розвитку в Україні є регуляторна політика і механізми її реалізації. Проте для підвищення ефективності державного регулятивного впливу в галузі торгівлі світлими нафтопродуктами в нашій країні необхідно узгодити регуляторні цілі, завдання, методи, важелі та інструментарій із іншими більш системоутворюючими засадами і інструментами державного регулювання, зокрема: пріоритетними напрямами внутрішньої та зовнішньої політики держави; напрямами економічної політики у сфері експорту, імпорту, оптової, роздрібно торгівлі нафтопродуктами. При цьому державна регуляторна політика виступає необхідним комплексним інструментом їх реалізації за допомогою методів та механізмів державно-приватного партнерства.

3. Цілі регуляторної політики в галузі торгівлі світлими нафтопродуктами в Україні можуть бути реалізовані в межах таких основних напрямів:

- організаційно-правове формування загальної системи, структури і змісту внутрішніх торговельних

відносин, зокрема на ринку світлими нафтопродуктами (прийняття Закону України «Про внутрішню торгівлю»);

- визначення уніфікованого переліку, структури та функцій державних регуляторних органів і корпоративного управління торговельних підприємств, а також механізмів їх взаємодії в галузі торгівлі світлими нафтопродуктами (ухвалення Закону України «Про державне регулювання експорту, імпорту, оптової, роздрібно торгівлі нафтопродуктами»);
- формування оптимально обґрунтованої системи методів, засобів і форм державного регуляторного впливу на корпоративний сектор управління підприємств торгівлі світлими нафтопродуктами в контексті державно-приватної взаємодії (реалізація цілей, принципів та напрямів державно-приватного партнерства згідно із положеннями Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404-VI);
- реалізація необхідних економіко-правових механізмів впливу системи оподаткування, ліцензування й патентування оптового та роздрібного товарообороту підприємств на ринку світлими нафтопродуктами, ґрунтуючись на нових нормах Податкового кодексу України;
- організаційне забезпечення розвитку державно-приватного партнерства у сфері ціноутворення на ринку світлих нафтопродуктів;
- оптимізація антимонопольного регулювання і нормативно-правового забезпечення регуляторної політики.

4. Механізми та напрями реалізації регулятивного впливу в галузі торгівлі світлими нафтопродуктами в Україні повинні бути адаптовані до європейських принципів і реалізовані на таких засадах:

- підзвітність державної діяльності суспільству;
- дотримання ефективності державного регулювання й управління, субсидіарності та пропорційності, прозорості інформації у прийнятті регуляторних рішень [18];
- розвиток ринків енергетичних ресурсів, використання нетрадиційних видів і джерел енергії, підвищення рівня екологічного захисту.

У цьому контексті регуляторну політику в Україні можна розглядати як інструмент взаємодії державної влади та інститутів громадянського суспільства у сфері економіки. Подальші дослідження необхідно спрямувати на розкриття й реалізацію окремих елементів механізму державно-регуляторного впливу в галузі торгівлі світлими нафтопродуктами в Україні з урахуванням національного та міжнародного досвіду.

Література

1. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / [за ред. акад. НАН України В. М. Гейця]. – К. : Ін-т екон. прогноз. НАН України; Фенікс, 2003. – 1008 с.
2. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 1.07.2010 р. № 2411-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 55. – ст. 1840.
3. Organisation for Economic Co-operation and Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/home/>
4. Гальчинський А. С. Економічна теорія : підручник / А. С. Гальчинський, П. С. Єщенко. – К. : Вища школа, 2007. – 503 с.
5. Трансформаційні процеси і регуляторна політика в економіці України / [за заг. ред. Л. Л. Тарангул]. – Ірпінь : Національна

академія ДПС України, 2004. – 222 с.

6. Економічна теорія : Політекономія : підручник / [за ред. В. Д. Базилевича]. – 5-те вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2006. – 615 с.

7. Іщенко О. М. Держава як основний механізм регулювання економічного життя / О. М. Іщенко // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 25–26 вересня 2008 р. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ, 2008. – 210 с.

8. Статистичний щорічник за 2008 рік / [за заг. ред. О. Г. Осауленка]. – К. : Державний комітет статистики України, 2009. – 566 с.

9. Статистичний бюлетень за 2009 рік – К. : Державний комітет статистики України, 2010. – 150 с.

10. Оптова і біржова торгівля України : стат. збірник. – К. : Державний комітет статистики України, 2009. – 83 с.

11. Зовнішня торгівля України : стат. збірник. – К. : Державний комітет статистики України, 2009. – 106 с.

12. Держава та економічне зростання (концепція державного регулювання відтворювальних процесів в економіці України) / [за ред. д-ра екон. наук Б. Є. Кваснюка]. – К. : Ін-т екон. прогноз. НАН України, 2001. – С. 19.

13. Шевцов А. Нафта і нафтопродукти. Перспективи стабільності

ринку / А. Шевцов, М. Земляний, В. Вербинський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/desember08/24.htm>

14. В Україні запровадять ліцензування виробництва моторних бензинів і дизельного палива [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vi-leghas.ua/content/view/414/320/>

15. Про проект Закону України про державне регулювання експорту, імпорту, оптової, роздрібною торгівлі нафтопродуктами : Постанова Верховної Ради України від 07.07.1999 р. № 849-XIV // Офіційний вісник України. – 1999. – № 28. – С. 58.

16. Концепція проекту Закону України «Про внутрішню торгівлю», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7.10.2009 р. № 1200-р // Урядовий кур'єр. – 2009. – № 199.

17. Україна в 2005–2009 рр.: стратегічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку / [за заг. ред. Ю. Г. Рубана]. – К. : Націон. ін-т стратегічних досліджень, 2009. – 655 с.

18. Communication from the Commission – European Governance: Better lawmaking [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52002DC0275:EN:HTML>

Стаття надійшла до редакції 30 жовтня 2010 року

УДК 322.122.62

І. Б. Чудаєва,
кандидат технічних наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту організацій
Східноєвропейського університету економіки і
менеджменту (м. Черкаси)

ТЕХНОПОЛІСИ: ЕКОНОМІЧНА СУТЬ, ПРИЧИНИ СТВОРЕННЯ ТА ЯПОНСЬКИЙ ДОСВІД

У статті проаналізовано сутність та організаційно-економічний механізм функціонування технополісів у Японії. Виявлено основні чинники, що сприяють створенню і ефективному функціонуванню технополісів, внесено пропозиції стосовно доцільності їх створення в Україні.

Ключові слова: технополіс, інтеграція, інформаційні технології, біотехнології, нанотехнології.

И. Б. Чудаева

ТЕХНОПОЛИСЫ: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ, ПРИЧИНЫ СОЗДАНИЯ И ЯПОНСКИЙ ОПЫТ

Проанализированы сущность и организационно-экономический механизм функционирования технополисов в Японии. Определены основные факторы, способствующие созданию и эффективному функционированию технополисов, внесены предложения относительно целесообразности их создания в Украине.

Ключевые слова: технополис, интеграция, информационные технологии, биотехнологии, нанотехнологии.

I. B. Chudaieva

TECHNOPOLISES: ECONOMIC ESSENCE, REASONS OF CREATION AND JAPANESE EXPERIENCE

The essence and organizational economic mechanism of functioning of the technopolises in Japan is analyzed. Basic factors which are instrumental in creation and effective functioning of technopolises are selected; the proposals concerning expedience of their creation in Ukraine are made.

Key words: technopolises, integration, information technologies, biotechnology, nanotechnology.

Постановка проблеми. Сьогодні всі країни світу намагаються на основі інноваційної діяльності зробити технологічний прорив у провідних галузях економіки, орієнтуючи їх на структурну перебудову, енергозбереження, зменшення матеріаломісткості та підвищення наукомісткості, виробництво екологічно чистої, конкурентоспроможної на світовому ринку продукції, здатної оптимально забезпечувати потреби споживачів.

Успіхів у інноваційній сфері досягла переважна більшість країн ринкової економіки, але лідерство тут

належить Японії, яка менш ніж за чверть століття посіла друге місце у світі за обсягом валового внутрішнього продукту. Ця країна вийшла на провідні позиції у глобальному економічному просторі завдяки продуманій і виваженій науково-технічній та інноваційній політиці, реалізації суперпроєкту «Технополіс».

Сучасний технополіс – самодостатнє міське утворення з науково-дослідними установами, навчальними закладами, високотехнологічними і наукомісткими